

2017-08-31

LO/TCO/Saco:s ståndpunkt om EU:s framtid

Bakgrund

Den 1 mars 2017 presenterade EU-kommissionen en ”Vitbok om EU:s framtid – tankar och scenarier för EU-27 fram till 2025”. Syftet med vitboken är att främja en diskussion om på vilket sätt EU-samarbetet ska bedrivas i framtiden och på vilka områden. En rad reflektionspapper kopplade till vitboken har publicerats därefter, av vilka de om EU:s sociala dimension, globaliseringens effekter, EMU:s utveckling och framtiden för EU:s finanser är av särskilt intresse för LO, TCO och Saco.

Den fackliga grundsynen på EU

LO, TCO och Saco har en positiv grundinställning till EU och är övertygade om att det europeiska samarbetet har potential att främja hållbar tillväxt och sysselsättning. Vi arbetar därför aktivt för att påverka i EU-relaterade frågor för tillväxt, jobb, goda villkor i arbetslivet, jämställdhet, öppenhet samt respekt för fackliga fri- och rättigheter och den svenska arbetsmarknadsmodellen.

EU kan vara en positiv kraft för förändring och utveckling, och en garant för grundläggande värden. Unionen har bidragit till en långvarig fred som omvärlden påminner oss om att vi inte kan ta för givet. Genom att effektivisera vårt utbyte över nationsgränser har därtill tillväxt och sysselsättning gynnats.

EU:s utmaningar är dock stora och samarbetet kommer att behöva förändras. Återhämtningen efter den ekonomiska krisen går trögt och är ojämlik. Eurosamarbetets uppbyggnad är bristfällig. EU-länderna har inte lyckats enas kring en gemensam hantering av asyl- och flyktingfrågan. Storbritannien har beslutat att lämna EU. Globalisering och digitalisering skapar nya möjligheter men också osäkerhet och motstånd till bland annat frihandel. Populistiska, protektionistiska och främlingsfientliga krafter har ökat.

Vi välkomnar därför EU-kommissionens initiativ till en inkluderande och bred diskussion om formandet av EU:s framtida prioriteringar och utveckling.

Vitboken om EU:s framtid

I vitboken¹ målar EU-kommissionen upp fem tänkbara scenarier för den fortsatta utvecklingen av EU-samarbetet. Även om formen för samarbetet är viktig anser vi att det som främst bör avgöras är vilka områden som är önskvärda att samarbeta kring.

LO, TCO och Saco vill ha ett europeiskt samarbete som främjar en positiv utveckling för dess medlemmar. Vi vill ha en samlad EU-politisk inriktning som gör nytta för medborgarna, som leder till ökad jämlikhet och sociala framsteg. Det är dessutom viktigt att EU:s och medlemsstaternas olika roller tydliggörs, vilket är en förutsättning för att medborgare ska kunna utkräva ansvar i demokratiska val.

En bärande del av EU-samarbetet är den inre marknaden, med fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital, som bidrar till bättre förutsättningar för jobb och tillväxt. Onödiga hinder på den inre marknaden bör därför undanröjas. Det får emellertid inte ske på ett sätt som kränker grundläggande fackliga fri- och rättigheter eller snedvrider konkurrensen till förmån för företag som konkurrerar med låga löner och dåliga arbetsvillkor. EU:s fördrag måste därför kompletteras med ett socialt protokoll, som garanterar att fackliga rättigheter inte underordnas ekonomiska friheter på den inre marknaden.

Vad gäller vitbokens olika scenarier är den mest troliga utvecklingen under de närmaste åren en kombination av det första ("fortsätta som förut") och det tredje ("de som vill ha mer gör mer"). Mest rimligt är dock att EU inte fortsätter som vanligt. Dagens samarbete har svårt att hantera vissa gemensamma problem och att leverera resultat, vilket riskerar att underminera medborgarnas förtroende och tillit till EU.

På medellång sikt framstår en kombination av det tredje och det fjärde ("göra mindre men göra det effektivare") scenariot som mest troligt då euroområdet har rationella skäl till ytterligare samordning, samtidigt som övriga EU-länder söker sig mot ett samarbete som är både tydligare och mer resultatutrett än idag. Det är bra att de medlemsstater som vill fördjupa sitt samarbete inom vissa områden kan göra det, inte minst för att skapa legitimitet men också för ökad effektivitet i genomförandet av de politiska ambitionerna.

På längre sikt är det femte scenariot ("göra mycket mer tillsammans") en möjlighet, även om det i dagsläget ter sig osannolikt. En förutsättning för en sådan utveckling är att den demokratiska aspekten och sammanhållningen mellan

¹ ["Vitbok om EU:s framtid – tankar och scenarier för EU-27 fram till 2025"](#), KOM(2017)2025, 1 mars 2017.

medlemsländerna stärks betydligt. En svensk hållning till detta scenario måste vara att eventuell ökad harmonisering och kompetensöverföring till EU-nivå inte får äventyra medlemsländernas val av system för lönebildning och partssamverkan eller det nationella beslutsfattandet vad gäller välfärd, skatter och arbetsmarknad.

EU:s sociala dimension fram till år 2025

EU-kommissionen framhåller i sitt diskussionsunderlag om EU:s sociala dimension² att stärkta sociala ambitioner för unionen är ett sätt att återvinna medborgarnas stöd och att ta kontroll över framtidens utveckling. Tre alternativ för den sociala dimensionens utveckling presenteras: begränsa den sociala dimensionen till fri rörlighet; de som vill gör mer på det sociala området; samt att EU-27 fördjupar den sociala dimensionen tillsammans. Det kanske mest troliga scenariot, som dock inte nämns i diskussionsunderlaget, är att den nuvarande kompetensfördelningen och ambitionsnivån består.

LO, TCO och Saco anser att Europa behöver fler och bättre jobb, där konkurrens på den gemensamma marknaden sker med kvalitet, kunskap och innovation, inte med löner och arbetsvillkor. Det finns en stor potential att öka den europeiska sysselsättningen och tillväxten genom strategiska satsningar, inte minst på utbildning, kompetensutveckling och jämställdhet. Vi vill ha ett socialt Europa med bra välfärdssystem och en politik som skapar goda förutsättningar för facklig organisering, och som garanterar respekt för kollektivavtal och självständiga parter på arbetsmarknaden. Den sociala dialogen på EU-nivå är en av hörnstenarna i det sociala Europa. Partssamverkan och de nationella kollektivavtalssystemen i hela EU bör därför stödjas och stärkas.

Vi anser att det inte finns behov av ökad överstatlighet på det socialpolitiska området. EU:s roll ska främst vara att uppmuntra och främja medlemsstaternas insatser, genom finansiering, samordning, riktmärken och uppföljning. Vi kan stödja gemensam minimilagstiftning i den utsträckning som följer av nuvarande EU-fördrag. EU-reglerna ska dock fullt ut respektera nationella kollektivavtalsmodeller och vara möjliga att genomföra även via kollektivavtal. Medlemsstaterna ska heller inte hindras från att införa bättre skydd för arbetstagarna.

Från ett fackligt perspektiv handlar även EU:s sociala dimension om hur den gemensamma marknaden regleras så att medlemsstaterna

² ["Diskussionsunderlag om EU:s sociala dimension"](#), KOM(2017)206, 26 april 2017.

och arbetsmarknadens parter har stor frihet och möjlighet att utforma arbetsmarknadsreglering och välfärdsstaten. Detta är tanken med det sociala protokollet. Grundläggande fackliga fri- och rättigheter ska vara överordnade EU:s ekonomiska friheter.

En förutsättning för en gemensam marknad är att skillnaden i levnadsvillkor mellan fattiga och rika regioner och länder minskar. Detta är extra viktigt för eurozonen, vilket talar för fördjupat samarbete på detta område. EU kan även här utgöra ett mervärde i att skapa konvergens mellan medlemsstaterna, med stödjande insatser, exempelvis genom EU-budgetens omfördelade funktion, och övervakning och uppföljning genom planeringsterminen.

Hur vi bemöter globaliseringen

Öppenhet mot omvärlden, gränsöverskridande samarbete och handel leder i stort till en positiv ekonomisk utveckling. Det leder till ökat välstånd, utveckling och fler och bättre jobb. Men vi måste också ändra det faktum att vinsterna inte kommer alla till del.

EU-kommissionen visar i sitt diskussionsunderlag³ att 45 procent av européerna ser globalisering som ett hot. Sedan den finansiella krisens utbrott 2008 har antalet handelshinder ökat markant inom G20. Det finns förklaringar till det. Under en drygt 30-årig period har löneandelen inom OECD:s höginkomstländer minskat stadigt till förmån för kapitalandelen i ekonomin. Globaliseringen har möjliggjort konkurrens genom ojämlika och osunda arbetsvillkor. Allt större ojämlikhet visar sig i en polariserad arbetsmarknad där atypiska anlitandeformer ökar – trots att allt fler aktörer ställer sig bakom insikten att jämlika samhällen är ekonomiskt effektivt.

Vägen till en globalisering som fördelar vinsterna mer jämbördigt mellan alla dem som är med och skapar vinsten går via stärkta fackliga fri- och rättigheter, sociala trygghetssystem och omställningssystem. I detta avseende lyfter kommissionen i sitt underlag särskilt fram den skandinaviska välfärdsmodellen.

LO, TCO och Saco anser att handel är viktigt för ekonomisk tillväxt. Ökad handel främjar nödvändig strukturomvandling och skapar arbetstillfällen i verksamheter med bärkraft. En viktig facklig utgångspunkt är att när EU sluter handels- och investeringsavtal med tredje land ska dessa sätta en så hög standard som möjligt vad gäller arbetstagares rättigheter. Handel och investeringar ska stimulera innovationskraft samt effektiviseringsförmåga och får inte leda till

³ ["Diskussionsunderlag om hur vi bemöter globaliseringen"](#), KOM(2017)240, 10 maj 2017.

utnyttjande av människor genom konkurrens med löner och arbetsvillkor. Skydd för arbetstagare eller fackliga fri- och rättigheter får aldrig anses utgöra handelshinder och det är av yttersta vikt att kollektivavtalens status och arbetsmarknadsparternas autonomi respekteras i handelsavtal som sluts där EU är part.

Parallellt med att EU förhandlar fram och genomför nya handelsavtal är det viktigt att investeringar och satsningar görs inom EU för att skapa fullgoda system för omställning, som möjliggör kompetensutveckling och trygghet på en föränderlig arbetsmarknad. EU bör därför stödja uppbyggnad av strukturer för partssamverkan och omställning av arbetskraften i de medlemsländer där det behövs. EU bör dessutom använda initiativet Global Deal som en plattform för att stärka den sociala dialogen.

En fördjupad ekonomisk och monetär union

I sitt reflektionspapper om fördjupningen av EU:s ekonomiska och monetära union⁴ framhåller EU-kommissionen EMU som ett medel för att skapa inte bara tillväxt och finansiell stabilitet, utan också arbetstillfällen, ekonomisk konvergens och social rättvisa. Kommissionen medger samtidigt att det fortfarande finns behov av att ta itu med seglivade ekonomiska och sociala skillnader inom eurozonen samt att komma till rätta med orsaker till ekonomisk sårbarhet, motverka den höga skuldsättningen och öka den kollektiva stabiliseringsförmågan. Alternativa åtgärder på tre centrala områden presenteras: färdigställandet av en faktisk ekonomisk union; mot en mer integrerad ekonomisk och finanspolitisk union; samt stärkta institutioner och befäst ansvarsutkrävande.

LO, TCO och Saco stödjer EU-kommissionens vägledande principer för diskussionen om EMU:s framtid, det vill säga att samarbetet ska stå öppet för alla EU-länder, att beslutsprocesserna måste bli mer transparenta och demokratiska, att ansvar och solidaritet, riskminimering och riskdelning hänger ihop samt att jobb, tillväxt, social rättvisa, ekonomisk konvergens och finansiell stabilitet bör vara de viktigaste målen.

Eurokrisen påvisade att konstruktionen av EMU var ofullständig. De reformer som sedan vidtogs bidrog till att bryta den nedåtgående spiralen, men det finns fortfarande ett betydande behov av ytterligare fördjupat samarbete.

⁴ ["Diskussionsunderlag om en fördjupad ekonomisk och monetär union"](#), KOM(2017)291, 31 maj 2017.

EU-kommissionens diskussionsunderlag innehåller många förslag som syftar till att stärka eurosamarbetet. I första hand är det de direkt berörda länderna inom valutaunionen som bör avgöra vilka reformer som det fortsatta samarbetet kräver. Dessa åtgärder kan komma att få konsekvenser även för icke-euroländer. Det är dock viktigt att åtgärderna inte leder till nackdelar för det övriga EU-samarbetet, såsom den inre marknaden. Det är också viktigt att fackliga fri- och rättigheter samt de nationella modellerna för lönebildning inte hotas.

Ett väl fungerande EMU utgör ett vitalt ekonomiskt intresse för Sverige och övriga EU-länder utanför EMU. En ökad integration inom EMU kommer med nödvändighet att öka avståndet mellan länderna i och utanför valutaunionen. Detta kan komma att utsätta EU-samarbetet för spänningar. Det är därför viktigt att icke-euroländerna får en fortsatt god insyn i EMU och att de tillåts delta i det utvidgade samarbetet, om de så önskar.

Framtiden för EU:s finanser

Frågan om EU:s budget har fått förnyad aktualitet i och med Storbritanniens deklarerade avsikt att lämna unionen. Eftersom Storbritannien är en så kallad nettobetalare kommer det brittiska utträdet att lämna ett hål i EU:s budget. Detta måste täckas genom ökade intäkter eller nedskurna utgifter. EU-kommissionens reflektionspapper om EU:s finanser⁵ innehåller ett antal tänkbara framtida utvecklingsvägar, från krympta utgifter till höjda bidrag från kvarvarande medlemsländer.

LO, TCO och Saco anser att EU:s budget inte med nödvändighet måste krympa framöver. Vi anser inte heller att ett svenskt ställningstagande i första hand bör baseras på Sveriges nettobidrag till EU-budgeten eller bibehållna avgiftsrabatter. Det viktiga är att EU:s medel används på ett effektivt sätt och fokuseras på uppgifter med ett klart mervärde för unionen som helhet. EU bör i högre grad undvika uppgifter som medlemsländerna själva kan utföra lika bra eller bättre.

EU:s mål är att främja fred och välfärd för människorna som bor i unionen. Tillsammans med de nationella budgeterna ska EU:s budget stödja dessa ambitioner. Det sker idag genom projekt som bidrar till att knyta samman länderna genom ökad tillväxt och sysselsättning,

⁵ ["Diskussionsunderlag om framtiden för EU:s finansiering"](#), KOM(2017)358, 28 juni 2017.

men det handlar också om en gemensam hantering av migration, inre och yttre säkerhet och externa utmaningar.

Jordbruksstödet utgör EU:s största utgiftspost. EU:s budget har en viktig omfördelning funktion och bör fortsatt ge visst jordbruksstöd men framför allt fokusera på tillväxtfrämjande, jobbskapande och kompetenshöjande åtgärder samt understödja investeringar i infrastruktur, miljöskydd, forskning och innovation. Arbete pågår med att modernisera moms-systemet, införa en gemensam bolagsskattebas och införa skatt på finansiella transaktioner. Det pågår även arbete med att minska möjligheterna till skatteflykt och avancerad skatteplanering. Sammantaget leder detta till ökade skatteintäkter. Förenklade och mer transparenta regler är något som de svenska facken ställer sig bakom. LO, TCO och Saco stödjer dessutom idén om att avbryta EU-stöd till medlemsstater som bryter mot de grundläggande värden som samarbetet bygger på.

Beskattning är och ska förbli nationell kompetens. EU:s medlemsländer bör dock samarbeta i större utsträckning och ha de nödvändiga verktygen på plats för att exempelvis kunna stoppa gränsöverskridande skattefuskar.